

Zprávy

Časopis pro pěstování matematiky, Vol. 93 (1968), No. 1, 124--126

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/108664>

Terms of use:

© Institute of Mathematics AS CR, 1968

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

ZPRÁVY

PADESÁT LET AKADEMIKA MIROSLAVA KATĚTOVA

Dne 17. března 1968 se dožívá padesáti let akademik MIROSLAV KATĚTOV, doktor fyzikálně matematických věd, profesor Karlovy university, ředitel Matematického ústavu Karlovy university a vedoucí vědecký pracovník Matematického ústavu ČSAV.

Pracovním oborem M. Katětova je obecná topologie, v níž patří mezi přední světové odborníky. Jeho přátelé a spolupracovníci však znají jeho široký rozhled v řadě dalších oborů matematiky, zejména v teorii množin, v matematické logice a ve funkcionální analýze, i jeho zájem o filosofické otázky matematiky. Okruh jeho zájmů je ostatně velmi široký; zde snad stačí poukázat na to, že vynikl jako šachista (má titul mezinárodního mistra), a na pozornost, kterou věnuje otázkám dějin přírodních věd.

M. Katětov se narodil 17. března 1918 v Čembaru (od r. 1947 Bělinskij) v SSSR, v Československu žije od r. 1923. Studoval v letech 1935—1939 na přírodovědecké fakultě Karlovy university; jeho disertační práce byla schválena na podzim 1939, pro zavření českých vysokých škol však mohl být promován až v roce 1945. Za války byl zaměstnán jako matematik v Ústavu lidské práce v Praze. V roce 1945 se stal asistentem ústavu matematiky University Karlovy, v roce 1948 se habilitoval. V roce 1952 byl zvolen členem korespondentem ČSAV, v roce 1953 byl jmenován profesorem matematiky. V roce 1962 byl zvolen řádným členem ČSAV. Souběžně s prací vědeckou a učitelskou byl pověřován také významnými organizačními úkoly a akademickými funkcemi. Ve studijním roce 1952 až 1953 byl děkanem matematicko-fyzikální fakulty Karlovy university v letech 1953 až 1957 rektorem Karlovy university. V roce 1960 se stal ředitelem Matematického ústavu Karlovy university. V letech 1962 až 1964 byl předsedou vědeckého kolegia matematiky ČSAV, od r. 1965 je členem presidia ČSAV. Od roku 1964 zastává funkci předsedy státní komise pro vědecké hodnosti.

Přes časové a pracovní zatížení, které je s tak významnými funkcemi nezbytně spojeno, umožňují M. Katětovovi jeho mimořádné schopnosti a pracovní zaujetí věnovat se intenzivně tvůrčí vědecké práci a výchově vědeckého dorostu. Vychoval řadu mladších pracovníků, z nichž někteří dosáhli vynikajících vědeckých výsledků, a měl nemalý vliv na práci dalších našich matematiků.

První vědecké práce M. Katětova jsou převážně věnovány otázkám rozšíření topologických prostorů; zvlášť významné je vybudování teorie maximálních H -uzavřených obalů.

Výsledky zásadního významu přináší jeho práce věnované teorii dimense. Vyřešil problém charakterizace dimense pomocí algebry spojitých funkcí (zhruba řečeno počet generátorů se rovná dimensi). Položil základy teorie dimense neseperabilních metrických prostorů tím, že dokázal pro metrické prostory ekvivalenci definice Lebesgueovi pomocí pokrytí, Čechovy rekurentní definice a Hurewiczovy definice pomocí rozkladů na části dimense nula. Tyto Katětovovy výsledky za něž byl odměněn v roce 1953 státní cenou I. stupně, měly za následek nový rozmach teorie dimense.

V posledních letech se M. Katětov věnuje především obecné teorii struktur spojitosti. Kromě prací z topologie publikoval M. Katětov tři práce z lineární funkcionální analýzy. Ač tyto práce vznikly stranou jeho hlavního zájmu, překvapují hloubkou proniknutí do příslušné problematiky.

K Čechově knize *Topologické prostory* napsal M. Katětov obsáhlý dodatek o plně normálních prostorech. Pro přepracované anglické vydání této knihy napsal část věnovanou teorii množin,

v níž je tato teorie axiomaticky budována způsobem zvlášť vhodným pro použití při výstavbě jiných matematických disciplín.

Že se Katětov nevyhýbal ani práci popularizační ukazuje jeho knížka *Jaká je logická výstavba matematiky*, kde velmi přehledným a srozumitelným a přitom přesným způsobem podává základní poučení o matematické logice a její úloze při budování matematiky.

Všichni českoslovenští matematikové si vysoce váží jeho práce a přejí mu — a tím i naší matematice — mnoho dalších úspěchů do příštích let.

Vlastimil Pták, Praha

ZPRÁVA O POBYTU PROF. ADOLFA HAIMOVICI V ČSSR

Ve dnech 21. dubna až 5. května 1967 dlel v ČSSR známý rumunský matematik prof. ADOLF HAIMOVICI. Československé matematické veřejnosti je znám pracemi, v nichž se zabývá studiem diferenciálních rovnic na abstraktních množinách a spojením diferenciálního počtu s teorií míry. Za svého pobytu v Československu navštívil prof. Haimovici pracoviště Matematického ústavu ČSAV a SAV, matematicko-fyzikální a přírodovědecké fakulty universit v Praze, Brně a Bratislavě a Centrum numerické matematiky při MFF KU v Praze. Zájemci se mohli seznámit s výsledky, jichž prof. Haimovici dosáhl ve svém oboru v posledních letech, na přednášce konané 24. dubna 1967 na téma „*Zobecněné diferenciální rovnice*“. Jeho návštěva přispěla k dalšímu rozvoji spolupráce mezi rumunskými a československými matematiky.

Oldřich Horáček, Praha

IX. MEZINÁRODNÍ MATEMATICKÁ OLYMPIÁDA

Letošní mezinárodní matematická olympiáda se konala od 3. do 12. července 1967 v Jugoslávii blízko pobřeží Jaderského moře v černohorském městě Cetinji. Soutěže se zúčastnilo devět zemí socialistického tábora (Bulharsko, Československo, Jugoslávie, Maďarsko, Mongolsko, Německá demokratická republika, Polsko, Rumunsko a Sovětský svaz) a letos poprvé též západní státy: Anglie, Francie, Itálie a Švédsko.

Jugoslávský svazový sekretariát pro vzdělání a kulturu pověřil pořádáním olympiády jugoslávskou matematickou společností (Savez društava matematičara, fizičara i astronoma Jugoslavije). Předsedou této společnosti je akademik DANILO BLANUŠA, generálním sekretářem dr. VOJIN DAJOVIĆ, profesor bělehradské university. Předsedkyní mezinárodní komise byla dr. MILICA ILIĆ DAJOVIĆ, která rovněž působí v Bělehradě jako profesorka university. IX. MMO se konala pod protektorátem presidenta FSRJ J. BROZE-TITA a za spolupráce ministerstva školství černohorské republiky. Soutěž byla vhodně umístěna do klidného prostředí v Cetinji, obklopeného krásnou černohorskou krajinou.

Vedoucím čl. delegace byl opět předseda ÚVMO doc. JAN VYŠÍN. Jeho zástupce byl člen ÚVMO dr. FRANTIŠEK ZÍTEK.

Československé družstvo si své umístění oproti VIII. MMO zlepšilo — umístilo se na 6. místě hned za silnou „pětkou“. První místo si udrželo družstvo SSSR, na druhém je NDR, třetí Maďarsko, čtvrtá Anglie a páté Rumunsko.

Naši reprezentanti získali jednu II. cenu (BOHUŠ SIVÁK z 1. roč. SVŠ Zvolen) a tři III. ceny (RADOVAN GREGOR 3. roč., TOMÁŠ MAŠEK 1. roč., oba SVVŠ W. Piecka, Praha a PAVEL POLCAR z 2. roč. SVVŠ Velké Meziříčí).

Další podrobnosti jakož i texty a řešení úloh jsou uveřejněny ve 2. a 3. čísle letošního ročníku časopisu „*Matematika ve škole*“.

Vlastimil Macháček, Praha

XVI. ROČNÍK MATEMATICKÉ OLYMPIÁDY

Také XVI. ročník MO proběhl po organizační stránce podobně jako předcházející ročníky.

V I. kole můžeme s potěšením konstatovat růst počtu účastníků v kategoriích A, C a D. V kategorii B, která je tradičně poznamenána silným poklesem účastníků MO vzhledem k předcházející kategorii C, je tento pokles procentuálně nižší než byl např. vloni (984 kat. B ze 1965 kat. C) a předloni (1332 a 2135). Růst počtu účastníků je jistě ovlivněn nižším počtem zadávaných úloh a možná i tím, že odevzdávání přípravných úloh nebylo povinné.

Avšak mnohem cennějším faktem než je růst počtu účastníků, je udržení, případně zvýšení počtu úspěšných řešitelů I. kola zvláště v kategoriích C a D.

Ve II. kole jsou opět výsledky v kategoriích A, C a D lepší než vloni, i když v posledních dvou kategoriích poněkud pokleslo procento úspěšných řešitelů. Zvláštní pozornost zasluží opět kategorie B, kde počet úspěšných řešitelů je nezvykle nižší.

Závěrečné III. kolo MO kategorie A se konalo dne 13. května 1967 v Plzni. Komise ÚVMO měla tentokrát velmi obtížný úkol vybrat nejvýše 80 účastníků z celkem 174 úspěšných řešitelů II. kola, kteří byli navrženi z krajů (počet úspěšných řešitelů II. kola kat. A byl však ještě vyšší — celkem 244). Norma pro povolání do III. kola byla proto velmi tvrdá: účastník musel úspěšně vyřešit v II. kole tři úlohy; vyjimečně bylo povoláno též několik žáků z nižších ročníků, kteří vyřešili dvě úlohy úspěšně. Celkový počet účastníků pak byl 77.

Zastoupení jednotlivých krajů bylo opět nerovnoměrné — od jednoho účastníka až po 27 účastníků z Prahy. Avšak úlohy III. kola byly tentokrát pro účastníky obtížné, neboť bylo vyhlášeno jen 11 vítězů (ač organizační statut připouští až 20) a dále 8 úspěšných řešitelů.

První místo obsadil s. PAVEL VEJVODA ze 3. roč. SVVŠ W. Piecka v Praze, druhé MARTIN MACHÁČEK z 3. roč., SVVŠ Novohradská v Bratislavě a třetí BOHUŠ SIVÁK z 1. roč. SVŠ Zvolen. Jména dalších vítězů a úspěšných řešitelů byla oznámena všem KVMO, příslušným ředitelstvím škol a děkanátům vysokých škol. Vítězové a úspěšní řešitelé obdrželi od ministerstva školství ceny v celkové hodnotě 13 000 Kčs.

Ústřední výbor MO mimo jinou činnost pečoval též o vydávání edice „Škola mladých matematiků“, která má už 17 svazků i o organizaci celostátního soustředění 90ti úspěšných řešitelů MO kategorie B. Toto soustředění se konalo od 19. června do 8. července 1967 v Hranicích.

Dopoledne byly vždy 4 hodiny výuky a většinou i večer dvouhodinová beseda s odborným námětem z matematiky nebo fyziky. Odpoledne bylo věnováno rekreaci. Žáci bylo rozděleni do tříd; dvě z nich měly polovinu programu matematickou a polovinu fyzikální. Jedna třída měla program pouze matematický. Tento program měl charakter určitého experimentu, který spočíval v tom, že se na kurse přednášela látka netradiční. Byla vybrána témata: BUKOVSKÝ-ČERNÝ: „Použití Dirichletova principu v teorii čísel a v kybernetice“, KOVÁŘÍK-KOVÁŘÍKOVÁ: „Dotyk geometrických útvarů jako extrémní vlastnost“, MORÁVEK-VLACH: „Oddělování konvexních množin“. Bude se sledovat, jak žáci tuto látku pochopili a jak ji dovedou uplatnit v úlohách netradičního charakteru.

Zprávy o další činnosti ÚVMO, texty úloh a jejich řešení jsou pravidelně uveřejňovány v časopise „Matematika ve škole“ a na závěr shrnuty do brožury o příslušném ročníku, kterou vydává SPN v Praze.

Vlastimil Macháček, Praha